

УДК 14(091)(477)

УКРАЇНЬСЬКА ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА В ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ

Каменецька С. О.

Науковий керівник – к. соц. н., доц. Омельченко В.В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. Філософії
м. Харків, Україна

тел. 0673187373.

This work examines the process of formation of Ukrainian philosophy and education through the activities of the creators of the national philosophical school, which laid the foundation of the nation. The history of Ukrainian philosophy is an organic component of the history of world philosophy. It reveals the regularities of the development of the philosophical thought of the Ukrainian people and is an inseparable component of Ukrainian culture.

Зважаючи на те, що в сучасній Україні активізувався процес ідентифікації – національної, громадянської, культурної, набуло актуальності дослідження особливостей української філософії як складника духовної культури українського та європейського суспільства, її зв'язків з національним характером українців, їхнім світоглядом.

Вважається, що специфічні риси української філософії формуються на підґрунті українського національного характеру, якому притаманні емоційність і чутливість, сентиментальність та естетизм, почуття особистої свободи, релігійність. Виходячи з цього, до особливостей української філософії відносять: відсутність схильності до абстрактно-раціональних систем; виявлено схильність до моральних, етичних установок до повчань; гуманістичне, антропологічне розуміння світобудови; моральна орієнтація у філософії пов'язана з появою своєї традиції, яка одержала назву «філософія серця», кордоцентризм.

Розвиток української філософії умовно поділяють на п'ять періодів.

Перший період. Філософські ідеї Київської Русі (середина IX – XI ст.). Філософську культуру в цей період можна охарактеризувати як філософсько-релігійно-етичну, спрямовану на осмислення актуальних проблем суспільного життя того часу. Основною в той період стає релігійно-етична проблематика, що пов'язано з прийняттям християнства князем Володимиром. Розвиток філософії в рамках християнського віровчення демонструє літописи й проповіді, повчання тощо. Філософські роздуми торкаються проблеми знання й мудрості, тлумачення Святого Письма.

Другий період – філософія доби Відродження (XIV – XVI ст.). Слід зазначити, що тоді активізуються відносини з культурою Західної Європи, центральною ідеєю якої був гуманізм. Це означає культивування цінності особистості, її свободи, справедливого суспільного устрою. Саме ці ідеї

розвивав засновник гуманістичної культури України Ю. Котермак (Дрогобич), який у своїх поглядах на людину, світ та історію возвеличував силу знання й людського розуму. Аналізуючи людину й історію, він стверджував, що історія не є реалізацією наперед визначеного плану Бога, а є наслідком людських дій, де природні сили виходять на перший план.

Третій період – філософія України кінця XVII – початку XIX ст. Провідним центром філософської думки України тих часів стала Києво-Могилянська академія, де внаслідок творчої взаємодії української традиції та європейських філософських ідей виник раціонально-натуралістичний напрямок розвитку філософської думки. Просвітницьку справу діячів Києво-Могилянської академії продовжив самобутній філософ Г. Сковорода, якого дослідники назвали українським Сократом, Піфагором, Лейбніцем.

У XVIII – XIX ст. у царині української класичної філософської проблематики працювали викладачі Київської духовної академії, а пізніше і університетів, що функціонували на території України. Частина з них зробила вагомий внесок в обґрунтування та поширення ідей просвітництва.

Четвертий період – філософія України XX ст.. Від 1930-х р. до 1980-х р українська філософська думка підпадає під ідеологічний вплив марксизму. Разом з тим у цей період були опрацьовані проблеми теорії пізнання, наукової методології, історії філософії.

П'ятий період – сучасність (від 1991 р.). Наприкінці XX – початку XXI ст. в Україні діє Інститут філософії імені Г. Сковороди НАН України, Центр гуманітарної освіти НАН України, кафедри філософії при університетах. Вченими проводяться дослідження історії філософської думки в Україні, як невід'ємного складника світової культури. Філософська думка в Україні тепер пов'язана з новою генерацією мислителів, які активно досліджують світоглядну проблематику, поширюючи її на різні сфери інтелектуальної діяльності, залучаючи до таких розвідок досягнення зарубіжної філософії. Філософи отримали можливість висловитись із тих питань, які раніше підлягали партійній забороні.

Отже, виникнення та розвиток філософської думки в Україні є складним, суперечливим процесом, який становить невід'ємну частину української культури та історії. Українська філософія є органічним і одночасно самобутнім складником філософії європейської.

Список використаних джерел

1. Інститут філософії ім. Г. Сковороди [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.filosof.com.ua>.
2. Кралюк П. М. (2013). Історія філософії України: навчальний посібник. Острог: Вид. Національного університету «Острозька академія».